

ADANA 2015
ULUSLARARASI
İSLÂM & TIP
(TİBB-I NEBEVÎ)
KONGRESİ
BİLDİRİLERİ

07-10 EKİM 2015

ADANA

ISBN: 978-975-487-215-6

Adana 2016

Peygamberimiz Hz. Muhammed'in (S.A.S.) İnsan Sağlığının Korunmasında Tavsiye Ettiği Modern Tıpta da Uygulanabilecek Bazı Tedavî Yöntemleri

Yrd. Doç. Dr. Erdoğan KÖYÜ

Bartın Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi Öğretim Üyesi

Özet

Allah, insanı yaratmış ve her türlü tehlikelerden ve hastalıklardan korumak-tadır. Fakat insan hastalanabilir. Bundan dolayı vücudunu hastalıklardan koruması gerekir. İnsan sağlığının korunması hususunda Tıbb-ı Nebevi ile Modern Tıp ortak mücadele etmek durumundadır.

Tıbb-ı Nebevi ile Modern Tıp'ın ortak hedefi insan sağlığını korumak olmalıdır. ,Peygamberimiz Hz. Muhammed (s.a.s.) bal, zeytinyağı, çörekotu, mantar, kına, kudret helvası gibi bazı maddeleri kendi sağlığının korunmasında kullanmış ve ashabına da bu tedavi metotlarını kullanmayı önermiştir. Fakat ashabına sarhoş edici maddelerle tedavi olmayı yasaklamıştır. Peygamberimiz bulaşıcı hastalıklı bir bölgeye girmeyi ve o bölgeden çıkmayı (Karantina) da yasaklamıştır.

Modern Tıp da Peygamberimizin (s.a.s.) kullandığı tedavi metotlarını (Tıbb-ı Nebevî) kullanmaktadır. Örneğin psikoterapi, obezite ile mücadele, bitkilerle tedavi, misvak ve misvak özlü macun kullanma, yemekten önce ve sonra elleri yıkama, helal maddelerle tedavi olma, haram maddelerle tedavi olmama, dua ve inançla terapi ve bulaşıcı hastalıkların sirayetini önlemek için karantina gibi.

Bu sebepten biz modern tıpçı, ziraatçı, hukukçu, kimyacı, fizikçi, biyolog, ilahiyatçı gibi sahsında uzmanlaşmış ilim adam-larının bir araya geldiği sunmak istiyoruz: 2015 Adana İslam & Tıp Uluslararası Tıbb-ı Nebevî Kongresi gibi kongrelerin ve Sempozyumların yapılmasını arzuluyoruz. Bu tip ortak çalışmaların insanlığın sağlığı ve mutluluğu için faydalı olacağına inanıyoruz.

Anahtar Kelimeler: Tıbb-ı Nebevî, Modern Tıp, Tedavi Yöntemleri, Karantina.

Abstract

Allah created human and he preserve all of dangers and disease. But human may fall ill so he must protect him body from all of disease. From this point There are many relationships between At-Tibbu al Nabawi (Medicine of the Prophet) and Modern Medicine.

At-Tibb al Nabawi and Modern Medicine's the common objective must be to protect human health. Prophet Muhammad (peace be upon him) used in health the fight against obesity, phytotherapy with some materials honey, vinegar, nigella, mushroom, henna, manna etc. Psychotherapy, prayer and medication like this. He advised his companions methods of treatment and him companions used in health methods of treatment but he banned intoxicated methods of treatment for companions. Prophet Muhammed not to enter the place where the epidemic and not allowed to leave from there. (Quarantine)

Modern Medicine uses in health Prophet Muhammed's (peace be upon him) methods of treatment (at-Tibb al Nabawi) too. For example the fight against obesity miswak and miswak concise paste, wash hands before eating and after, psychotherapy, take measures against infectious diseases of a diseased. (Quarantine)

Because of that we advised multydisipliner works like 2015 Adana International at-Tibb al Nabawi Cong-ress. International Congress with modern medic, agriculturalist, lawyer, chemist, physicist, biologist, theologian etc. We believe this kind of collaboration will be beneficial for human health and happiness.

Key Words: at-Tibb al Nabawi, Modern Medicine, Methods of Treatment, Quarantine)

Giriş

A- Tıbb-ı Nebevî ile Modern Tıp İlişkisi

Tıb, Arapça kökenli bir kelimedir. Cismin ve nefsin ilacı, rıfk anlamlarına, Tabîb kelimesi ise refîk, hâzık, mâhir kimse anlamlarına gelmektedir.

"Tıbb-ı Nebevî" tabiri, hastalıkların tedavisi ve sağlığın korunması hakkında Rasûl-i Ekrem'den nakledilen hadislerle bunlara dair Literatürü ifade eder. Bu Literatüre dâhil eserlerde hadislerin yanında ayetlere ve kadim dönemden başlayarak çeşitli devirlerde yaşamış hekimlerin görüşlerine de yer verildiği halde çok ilgili hadisler ele alarak incelediği için bu saha "Et-Tıbbu'n-Nebevî" şeklinde anılmıştır. Bugünkü bilim tarihçileri, İslam dünyasında tarih boyunca gelişmiş tıp ilmini genellikle "Et-Tıbbu'l-İslâmî" tabiriyle ifade etmektedir."

Yüce Allah, "halife olarak yarattığı" ve "kendisine emanetini yüklediği" insanı "şüphesiz başıboş ta bırakmamış", "Hangimizin daha en güzel davranacağını sınamak için ölümü ve hayatı yarattığını" beyan etmiştir. Bu açıdan onun başına gelecek tehlikeler ve hastalıklar karşısında da onu yalnız bırakmayacaktır. Maruz kalabileceği çeşitli tehlikelerden kurtulma ve bu hastalıktan korunma yollarını gösterecektir. Bu açıdan Yüce Allah, hastalıklar karşısında bedenlen ve ruhen zayıf kalmış kuluna yardım etmekte ve: "Kendi elinizle kendinizi tehlikeye atmayın" buyurarak kullarının sağlıklı huzurlu bir hayat sürmesi için öncelikle sağlıklarına dikkat etmelerini, her türlü tehlikeli durum ve davranışlarından kaçınmalarını emretmiştir.

Kişinin hastalıklara yakalanmamak için gayret sarf etmesi, şayet hastalığa düşerse tedavi olmak için Peygamberimizin (s.a.s.) bizzat kendisinin ve Sahâbe-i Kirâm'ın tatbik ettiği bazı tedavi yöntemlerini arayıp bulması ve tedavi olarak sağlığına kavuşma çabasını da Yüce Allah'ın ve Peygamberimizin birer emri telakki ediyoruz.

Sa ğlık BakanlığıÜniversiteler ve Dernekler halk sağlığının korunmasına yardımcı olabilmek, halk sağlığının korunması için yapılan araştırmaları ve kullanılabilecek tedavi yöntemlerini bilimsel platformlarda tartışmak için za-man zaman Kongreler ve Sempozyumlar düzenlenmektedir.

İlim, Yüce Allah'ın bir sıfatıdır. İnsanı yaratan Allah, insana esmayı öğrettiğine göre ilimleri dinî ve gayr-i dinî ilimler şeklinde tasnif etmenin doğru olmadığı kanaatini taşıyoruz. Zira Yüce Allah: "Her bilenin üzerinde bir bile vardır." ayetiyle ilimde kimsenin tek başına veya grup olarak zirve olamayacağını beyan buyurmuştur. Bu nedenle Tıbb-ı Nebevî ile Modern Tıbbın ayrı ayrı gayretleri yerine ortak bir akıl oluşturarak geniş çaplı araştırmalar yapmalarının neticesinde her iki taraf için hayırlı sonuçlar elde edilebileceğine inancımız tamdır.

Bilimsel Tıbbın, Tıbb-ı Nebevî'nin bir alt kolu ve hizmetkârı olarak telakki eden Prof. Dr. İbrahim Haznedaroğlu'nun bu husustaki açıklamaları çok dikkat çekici-dir: "Ben bir klinisyen olarak olaya aynı zamanda klinisyen gözüyle bakıyorum. Klinisyen ne demek karşınızda bir hasta var. O hastayı bir insan olarak ele alıp, o hastamızda hangi dert vardır? Onu bulmak. Buna klinik tıpta teşhis diyoruz.2.Bu derdin devası nedir? Buna klinik tıpta tedavi ismini veriyoruz.3.İnsanların muzdarip olmaması için veya bu hastalık bir kere daha tekrarlamasın diye bir takım önlemler almak buna da koruyucu hekimlik diyoruz. Etiği de bunların olduğu gibi tamamını muhafaza etmek durumundayız. Bir hastanın bize an-lattığı derdi mahrem kabul etmeye memur mecburuz, mahkûmuz. Kendimizin dahil hiçbir insan evladına bu derdi aksettiremeyiz... Genel Tababet, Tedavi, Koruyucu Hekimlik, Tıbbî Etik bir birinden ayrılması mümkün olmayan kavramlar, bu nedenle bunları bir evin dört odası olarak düşünmek değil de insan organizmasının parçaları gibi düşünmek son derece makul. Şimdi kalpsiz karaciğer işe yarar mı? Mümkün değil. Buna kan pompalayacak ki karaciğer çalışacak. Karaciğersiz bir akciğer işe yarar mı? Mümkün değil. Gaz değişimi yapılamaz. Karaciğer oradan toksinleri almasa. Dolayısıyla ister Tanısal Hekimlik olsun, ister Tedavisel Hekimlik olsun. İster Koruyucu Hekimlik olsun. İster klinisyenin izlemesi gereken Tıp Ahlâkı olsun. Bunlar böyle iç içe geçmiş kavramlardır. Rasûlullah Efendimizin (s.a.s.) hadisleri de prensip vaz eden, tababet alanındakiler de buna dâhildir. Bu dört saç ayağını hakikaten de hiç ayırmadan iç içe monte etmektedir... Netice itibariyle mevcut Bilimsel Tıp, Tıbb-ı Nebevî'nin altında bir hizmetkâr olabilir. Bir onaylayıcı olabilir. Anlaşılması konusunda bir vasıta olabilir. Fakat bu nasıl olur? Tam da böyle olduğu gibi. Rasûlullah Efendimizin sahih hadislerde Kütüb-i Sitte'de vaz ettiği evrensel prensiplere bu sadece müslümanları kapsayan bir şey değil, Madagaskar'daki bir insan lösemi olmuş, Malezya'daki bir insan beyin tümörü olmuş, Afrika'daki bir gariban menenjit olmuş, bunların tamamının şifa aramak üzere bir tıbbî bir arayış içine girmeleri sonunda bulmaları hadis-i şeriflere kesinlikle uygun bir haldir. İslâmiyet'in bir tanımı da İnsâniyet-i Kübrâ insaniyete ait müspet ne varsa İslamiyet'in içinde mündemiçtir..."

Tıbb-ı Nebevî ve Modern Tıp ikiz kardeş mesabesinde-dir. Sürekli ortak hareket etmek gibi bir gayeleri vardır. Bu gayenin tahakkuku için hem Tıbb-ı Nebevî mütehassısları hem de Modern Tıp mütehassısları bilgi birikimlerini insanlığın hizmetine sunarak onların sağlıklarının korunmasına ve mutluluklarına katkı koymak gibi bir görevleri oldukları asla hatırlarından çıkarılmaması gereken bir husustur.

Peygamberimiz (s.a.s.): "Tedavi olun. Çünkü Allah, her hastalıkla birlikte şifasını da yaratmıştır. Ancak bir hastalık müstesna ihtiyarlıktır." Ölüm" ve "ihtiyarlık" hâriç her derdin devası mutlaka vardır." Hadisinde bildirilen ölüm ve ihtiyarlık dışında her hastalığın tedavisinin mümkün olabileceği, bir hastalığa düçâr olan bir müslümanın: "Bu hastalık benim kaderimdir. Kaderimde ne varsa çekerim." Anlayışı, "Hasta olup kendisine gelen ve Ey Allah'ın Rasûlü tedavi olalım mı? Diyen Araplara : "Tedavi olun.

Allah (c. c.) hiçbir hastalığı devasız yaratmamıştır ihtiyarlık hariç” buyurmuştur. Peygamberimizin hastalıklar karşısında: “Tedavi olunuz!” tavsiyesine rağmen tedavi olmamakta ısrar etmek ve tevekkül etmek ve hastalığı bir kader gibi telakki etmek, İslam’ın insana bakışıyla ne Kur’an’daki ne de hadislerdeki temel prensiplerle örtüşmektedir. Bu açıdan Modern Tıp Mütahassıslarının tedavisinde bazı tedavi metotları geliştirmelerine rağmen henüz % 100 tedavisi gerçekleşmeyen AİDS hastalığının da Tıp Otoritelerinin titiz incelemeleri ve araştırmaları sonucunda % 100 tedavisinin de gerçekleşebileceğine inanıyoruz.

Asrımızın temayüz etmiş muhaddis ve muhakkiklerinden biri olan Prof. Dr. Şuayb Arnavut da ilim adamlarını, ilim dallarına göre kategorize etmemiş, böyle bir değerlendirmenin doğru olmadığını da şöyle ifade etmiştir. “İnsanların bilgileri birbirinin üzerine koyarak ulaştıklarında Yüce Allah’ın onlara: “Gelin bakalım!” diyecek ve kıyamet kopacak. “Nihayet yeryüzü zinetini takınıp (rengârenk) süslediği ve sahipleri de onun üzerinde kudret sahibi olduklarını sandıkları bir sırada bir gece veya gündüz ona emrimiz (afetimiz) gelir de onu sanki dün yerinde yokmuş gibi kökünden kopararak biçilmiş bir hale getiririz.” Yani kıyamet insan akli yeryüzündeki bütün her şeyin künhüne vâkıf olduğu zaman kopacaktır. Hz. Peygamber (s. a. s.): “Allah, yarattığı her hastalık için mutlaka bir deva yaratmıştır.” Buyurmuşlardır. Öyle hastalıklar var ki bunların tedavi yollarını bugün bilmiyoruz. Öyleyse bir gün gelecek bunların ilaçları keşfedilecek. De ki: “Yeryüzünde gezin, bir bakın...” Bunun adı itibardır. Yani “İbret alındır.”

B- Peygamberimiz Hz.Muhammed’in (s.a.s.) İnsan Sağlığının Korunmasında Tavsiye Ettiği Modern Tıpta Da Uygulanabilecek Bazı Tedavî Yöntemleri

Tıbb-ı Nebevi konusunda vârid olan hadislerin değerlendirmesi hususunda cerh ve ta’dil âlimlerinin incelemeleri sonucunda Mevzû olarak addedilen ve mevzuat kitaplarında yer almış hadisleri kullanmaktan kaçınmayarak aşırı gidenler olduğu gibi Sahîh, Hasen, Zayıf olup olmadıklarına itibar etmeksizin hepsini reddederek aşırı gidenlerin varlığı da unutulmamalıdır. Bu hususta Yavuz Köktaş’ın hadisleri değerlendirmede dengeli davranmayı öngördüğü şu yorumunu kayda değer buluyoruz: “Hadislere yönelik meraklar, sorular, tenkitler he zaman var olagelmıştır. Bazen bu tenkitler bizzat hadîsin kendisine yönelirken, bir anlamda hadis inkârcılığına yol açarken bazen Kur’an’a, akla, tarihe muhâlif hadislerle sınırlı kalmıştır. Şüphesiz bu isabetli bir tavır olsa da bu ilkelerin hadislere uygulanmasında ciddî problemlerin olduğu da bir vakiadır. Nihayetinde bu ilkeleri hadislere tatbik edenler insandır. Kendilerine ait düşünceleri olan, çağın ve toplumun etkisi altında kalan bizlerin farklı görüşlere sahip olması doğal kabul edilmelidir. Yer yer hadisçiler de kendi aralarında ihtilafa düşmüşlerdir. Kimi bir hadise sahih derken kimi zayıf hatta uydurma demiştir. Bu durum işin tabiatında bulunmaktadır. Çünkü hadislere sahih mi değil mi hükmü vermek ictihaddir. Hadisçiler arasında hadislere hüküm verme noktasında çok sert davranıp hemen mevzû hükmünü vermeye meyilli olanlar da çok gevşek olup zayıf olan hadisleri Hasen hatta Sahîh derecesine yükseltmeye çalışanlar da vardır. En güzeli orta yoldur. Biz o hadisçilerin müteşeddid ve mütesâhil olduklarını söylüyoruz, ancak aslında onların yaptığı da ictihaddir. Yaptıkları bir endişeden kaynaklanıyor. Hz. Peygamber’e ait olmayan bir şeyi aitmiş gibi kabul etme ya da Hz. Peygambere ait olabilecek bir sözü reddetme endişesi... Elbette bu noktada bizlerin birikim, kişisel yapısı değerlendirmede etkili olacaktır. Burada önemli olan husus önyargılarımızdan belki tamamen değil ama-sıyrılabilmek, konuyla ilgili verilere vâkıf olabilmek ve onları sırf Allah’ın rızasını elde edebilmek için değerlendirmektir. Bu durum elde edilen sonucun mutla doğru olduğunu göstermez. Bununla birlikte iyi niyetli ve sağlam temele dayalı yaklaşımlar her zaman değerli olmuştur.”

Peygamberimizin Tıbb-ı Nebevî metotlarıyla Modern Tıbbın metotlarını birbirinden bağımsız kabul etmemiz mümkün değildir. Bu açıdan Tıbb-ı Nebevî metotlarının bilimsel verilerle desteklenmesi kadar tabii bir hâdisedir. Ancak bilimde tekâmül olamayacağı için ve sürekli gelişip yeni yeni araştırmalar ortaya konulduğu için Tıbb-ı Nebevî de uygulanan bir Modern Tıpta bilinmeyip uygulanmaması ileri de uygulanmayacağı anlamını taşımaz. Bu hususta yapılmış bir yorumu çok isâbetli buluyoruz: “ ... Sırf günümüz bilimine uygun olmadığı için bu hadisi veya herhangi bir hadisi reddetmek doğru olmaz. Bilim devamlı değişmekte ve ilerlemektedir. Hatta bazen önce söylediğinin aksini dahi söyleyebilmektedir. Bugün ilmi nazariyenin doğru olarak değerlendirildiği bir şey belli bir zaman sonra hatta çok kısa zamanda hatalı olduğu ortaya çıkabiliyor. Bu hadisi veya herhangi bir hadisi kendi mantığı ile çelişiyor diye reddetmek doğru bir şey değildir. Bu çelişkiye sebep olan kusur, hadiste değil kişinin kendi aklında aranmalıdır. Çağdaş bilime önem veren herkes kendi aklına da büyük saygı duyar. Akla önem veren kişi bilgiyle cehâleti kıyaslar...”

Peygamberimizin bizzat kullandığı ve Ashâb-ı Kirâm'a da kullanmayı tavsiye ettikleri (Tıbb-ı Nebevî) ve onların da hastalıklarının tedavisinde kullanmış oldukları ve Modern Tıbbın da kullandığı bazı tedavi yöntemlerini zikretmek istiyoruz.

1-Moral ve Motivasyonla (Psikoterapi -Telkinle) Tedavi

Peygamberimiz, hasta ziyaretinin ö-nemine işaret etmiş, hastanın psikolojik durumunun da göz önünde bulundurulması ve ona iyi davranılması ve hastanın yanında onun hoşlanacağı şeylerin yapılması hususunda Ashâb-ı Kirâm'ı uyarmış ,hatta “onların yemeye ve içmeye zorlanmamasını” da tavsiye etmiştir.

Modern Tıpta daörneğin kanser teş-hisi konulmuş olan bir hastasına doktorunun bu teşhisi söylememesi, doktorunun hastasının moralini yüksek tutması gayesine matuftur. Yakınlarına bu teşhis söylenmektedir. Ancak doktoru bu teşhisin hastasının tarafından bilinmemesinin gereğini ifade eder ve hastasının yanında onu üzecek ve moralini bozacak konuşmaların yapılmamasını ve hatta yanında uzun süre kalmamasını tavsiye etmektedir.

...“Geleneksel tedavi yöntemlerinin yanı sıra karşımıza “moral silahları” diye bir kavram da çıkıyor. Hem hasta bir beden için hem de sağlıklı bir beden için en önemli noktanın “moral” olduğunda herkes hemfikir. Mutsuzlukla çevrelenmiş bir zihin ve tüm moral kalelerini kaybetmiş bir beden hastalıklara karşı kolaylıkla davetiye çıkarıyor. Amansız hastalıklara karşı da böyle bir beden direnemiyor. Doğal Terapi uzmanlarının uzun yıllardır yaptıkları çalışmalarda bağışıklık sistemini güçlendiren aktiviteler belirlenmiş. Şu açık ki Modern insanın “hızlı” yaşamı stresi beraberinde getiriyor bu da hastalıklara zemin hazırlıyor. Zorla almak ve kazanmak üzere koşullanmışız. İnsanlar bedenlerinden habersiz yaşıyor, onu ihmal ediyor. Ancak bir yerimiz ağrıdığına onun “mesajını” alıyoruz. Halbuki insan bedeniyle bir birliktelik kurmalı ve onu rahatlatmayı bilmeli.

Hatta doktorun hastasının vefat ettiğini, yakınlarına alıştırma alıştırma söylemesi de bu gayeye matuftur.” Yani biz elimizden geleni yaptık. Bütün tıbbî teknik ve yöntemleri denedik.” Deyip Ses ve mimikleriyle üzümlüklerini ifade etmeleri de bu husustaki hassasiyetlerinin bir göstergesidir.

Moral ve Motivasyon Eğitiminin ruh hastaları için de uygulanan tedavi yöntemleri arasında yer almaktadır.

Atalarımızın: “Ayağını sıcak tut, başını serin tut, gönlünü ferah tut, düşünme derin.” sözü, hasta olmamak için tedbirler al. Moralini bozup ruhî bunalımlara düşme anlamını taşır.

2-Düzenli ve Dengeli Beslenerek Tedavi (Obezite ile Mücadele)

Peygamberimiz (s.a.s.): İnsan i“çin doldurulmuş karından daha şerli bir şey yoktur. İnsana belini doğrultacak kadar birkaç lokma kâfi gelir. Mutlaka yemesi gerekiyorsa midenin üçte biri yemek, üçte biri içecek, üçte biri de nefes için boş bırakılmalıdır” hadisiyle midenin 3’e ayrılmasına dikkat çekmiştir. Peygamberimizin, “Midenin 1/3’ünü boş bırakmayı” tavsiye etmesi Benjamin Franklin’in de vurguladığı gibi :“Yağlı bir karın, tüm kötülüklerin anasıdır.” Dengeli beslenme (yani her önüne geleni yememe) konusunda diyeti öneren doktorlarımız için de bugün de bir referans olabileceğine inanıyoruz.

Tabiun’un ileri gelenlerinden İbrahim en-Nehâî (ö.95/717) de: “Sizden önceki helak olanlar ancak üç şeyle helak olmuşlardır:

- 1-Fazla konu,şmak
- 2-A,şırı yemek
- 3-Çok uyumakla.

Bu bilgiler, bugünkü Modern Tıp İlimiyle paralellik arz eder. Fazla yemenin şişmanlığa bunun da yüksek tansiyon, damar sertliği, koroner kalp hastalığı, erişkin tip şeker hastalığına yol açtığını biliyoruz.”

Amerikalı Mucit Thomas Edison : “Sağlığımı diyet yapmaya borçluyum. İnsanlar kendilerini pahalı yiyecekleri ağızlarına tıkmakla yemeye zamanlarını harcamakla, sindirim sistemlerine zarar vermekle ve kendilerini zehirlemekle meşguller. Eğer doktorlar reçetelere ilaç yerine diyeti yazarsa normal insanların rahatsızlıkları ortadan kalkacaktır. İşte benim sağlık sırrım.”

Modern Tıp da obezite ile savaş halindedir. Obezite ile savaş Sağlık Bakanlığımızın da politikaları arasında yer almasının olumlu bir bakış açısı geliştirdiğini de ifade edebiliriz.

Türkiye Halk Sağlığı Kurumu Obezite Diyabetik ve Metabolik Hastalıklar Daire Başkanlığı’nın hedefleri doğrultusunda; Keşan Toplum Sağlığı Merkezi bünyesinde Obezite Danışma Birimi kurulmuştur. Birimde, sağlıklı beslenme, fiziksel aktivite ve kronik hastalıklara neden olan risk faktörleri konularında halk eğitimleri yapılacak ve danışmanlık hizmeti verilecektir. Kurumumuza doğrudan başvuran bireylerin fazla kiloluluk ve obezite açısından değerlendirilmesi, aile hekimleri tarafından tespit edilen obez hastalara obezite danışmanlığı verilmesi, tedavi gerektiren durumlarda ikinci basamak sağlık kuruluşuna yönlendirilmeleri sağlanacaktır.

Obeziteyi genel olarak değerlendiren bir tebliğ özetinde yer verilen hususlara göz atmak istiyoruz: “2005 yılında dünya tarihinde ilk kez, obez insanların sayısı aç insanların sayısını geçti. Projenin çıkış noktası da bu aslında. Obezite dünya çapında büyüyen bir salgın haline geldi. Özellikle gelişmekte olan ülkelerde obezite oranları giderek artıyor, artık Afrika’nın sorunları arasında açlık kadar obezite de yer alıyor. Bu konuya en ilginç tepki ise Amerikalı Morgan Spurlock’tan geldi. Dünyanın en şişman ülkesi ABD’de insanların neden bu kadar tumbul olduğunu kafasına takan ve cevabın fast food sektöründe olduğunu düşünen Spurlock, tam 30 gün boyunca günde 3 öğün sadece McDonald’s’tan yedi ve yaşadıklarını kameraya çekerek 2004’ün en ses getiren belgeselini yarattı. Bir ayın sonunda çeşitli sağlık sorunları yaşayan ve 1 yıl fast food yemesi yasaklanan Morgan Spurlock, belgeselinde obezitenin bütün nedenlerine çok iyi vurgu yapmış, bu da ona 2004 Sundance Film Festivali’nde en iyi yönetmen ödülünü kazandırmıştır. Obezitenin ortaya çıkardığı sağlık sorunları ve özellikle çocuk obezitesi, dünyayı daha uzun süre meşgul edecek sorunlar gibi görünüyor. Acaba bu salgını

başlatan etken gerçekten fast food mu yoksa insanların eskisi kadar hareket etmemelerini sağlayan teknoloji mi?"

Dubai'den Fadlil Mustafa Abdullah, 5.İslam Tıp Tarihi Cemiyeti Kongresi'nde, Pandemik Obezite ve İslam'daÇözüm Yolları adlı bir bildiri sunmuş, sağlığımızla ilgili yiyeceklere ve yiyecek alışkanlığımıza dair Kur'an'dan ve hadislerden bazı örnekler vermiştir.

3-Bitkilerle (Fitoterapi) Tedavi

Peygamberimiz ve Sahabe-i Kirâm, hastalıklarına karşı bazı bitkilerle tedavi yöntemleri uygulanmıştır. Ancak Peygamberimizin ve Sahâbe-i Kirâm'ın kendi dönemlerinde kullanmadığı herhangi bir bitki Tıbb-ı Nebevî'ye girmez gibi bir iddia ileri sürmek, İslâm'ın genel prensipleriyle bağdaşmaz. Zira hastalığın tedavisinde hangi bitkinin daha etkili olacağı ve hangi bünyede hangi bitkinin daha çok yarar sağlayacağı da % oranlarla ifade edilemez. Peygamberimizin: "Ölüm ve ihtiyarlık hariç her derdin devasının bulunacağına" işaret etmesi kâinata tedavi amaçlı her bitkiden yararlanılabileceğine ve her türlü yöntem ve teknikleri kullanarak hastalıkların tedavi edilebileceğine işarettir. Peygamberimizin bitkilerle uyguladığı tedavi yöntemleri modern tıpta da hâlen uygulanmaktadır. Bitkilerle tedavi konusu daha önce yapılan Tıbb-ı Nebevî kongrelerinde ayrı ayrı oturumda detaylı işleneceği için biz sadece bazılarını işaret etmekle iktifa edeceğiz. Çörek otu ,kına ,kudret helvası ,bal vb. madde ve bitkilerle tedavi yöntemlerine modern tıptan da bir örnek sunmak istiyoruz.

"Alman Doktor Robert Gorter, 1976 yılında Tıp fakültesini yeni bitirdiği günlerde kansere yakalandı. Kendisine aşama 4 testiküler kanser tanısı kondu. Hocalarının dediğine göre üç aylık ömrü vardı. Ama o buna inanmadı. Kemoterapi ve Radyoterapi gibi geleneksel tedavi yöntemlerine de inanmıyordu. Bir doktor olarak ateşin bağışıklık sistemini güçlendiren bir etkisi olduğunu biliyordu. Zira o sebepten hastalanınca ateşimiz yükselmiyor muydu? Kararını verdi. Ateşini bilinçli olarak yükselterek ve bağışıklık sistemini kamçılmasıyla bilinen ökse otu ekstreğini kendi kanına şırınga ederek bir tedavi uygulayacaktı. Umutsuzluk nedir bilmemesi ve pozitif düşünme yöntemlerinin de katkısıyla kanseri bir yıldan az bir sürede yendi. Sonra hayatını bu tekniği bütün kanser hastalarına uygulamaya adadı. Yaklaşık 30 yıldır, kurucusu olduğu Köln Tıp Merkezi'nde ateş yani hipertermi tedavisiyle, en ağır kanser vakalarına umut olan Dr. Gorter ile tedavi yönteminin ayrıntılarıyla ilgili kendisiyle yapılmış bir röportaj yayınlanmıştır. Sempozyuma katılmak için Türkiye'ye gelen Dr. Robert Gorter ile yapılan bu röportajın tebliğimize ilgili bölümünü sunuyoruz:

"Vücut ısısı 38,5 dereceye ulaşınca, bağışıklık sistemi alarm durumuna geçer. Bu sıcaklıkta, kandaki bağışıklık kimyasalları altı saatte iki katına çıkar. Kanser hastalarındaki bağışıklık sistemini tekrar harekete geçirmek için, tüm beden hipertermisi uyguluyoruz. Yani tüm bedeni 39 hatta bazı durumlarda 40 dereceye kadar ısıtıyoruz. Kanserli bölgeye lokal sıcak uygulaması da uyguluyoruz ki bu da 42 derecelik ısı ile yapılıyor. Bu durumda kanser hücreleri öldüğü gibi etraflarındaki sağlıklı hücreler hiçbir zarar görmezler. Isıtmayı infrared lambalarla yapıyoruz. Bugüne kadar yapılan araştırmalar kanser hücrelerinin 38,8 derecede ölmeye başladıklarını ve 42 derecede neredeyse tüm kanser hücrelerinin yok edildiğini göstermiştir. Ben haftada iki gün 42 derecelik sıcak suyun bulunduğu bir küvete giriyordum. "Sadece ateş meydana getirerek tüm hastalıkları tedavi edebilirdim." demiş. Yunan Doktor Parmenides milattan önce 500'lerde...Ateş ve Sıcak Terapisi antik çağlardan beri bilinir. Romalıların sıcak sülfür banyoları, Fin hamamları, Avrupa ve Amerika SPA uygulamaları, Japon Jakuzileri, Kızılderili terleme çadırları ve dünya çapındaki Terapi amaçlı kullanılan sıcak su kaynakları bunun bir göstergesidir. Isıtma haricinde kanıma Ökse Otu Ekstresi şırınga ediyordum ki bu bitki bağışıklık sistemini güçlendiren çok önemli bir bitkidir.

Günümüzde de Almanya, İsviçre, Avusturya ve Orta Avrupa'daki kanser hastalarının yaklaşık yüzde 70'i ökse otunu kullanır. Belki farkında değiliz ama hepimizin kanında daima kanser hücreleri dolaşiyor ve bağışıklık sisteminiz sürekli olarak onları yakalayıp öldürüyor. Kemoterapi ve Radyoterapi ise bağışıklık sistemini güçsüz bırakıyor ve hastayı bitkinleştirip daha da hasta ediyor. Benim yöntemim yan etkisiz bir tedavi yöntemi ve diğer tedavi yöntemleriyle bir arada kullanılabilir. Hastanın kanından bağışıklık sisteminin harekete geçirme özelliği olan dendritik hücreleri alıp çoğaltarak geri enjekte ediyoruz. Kanser hücresinin bağışıklık sisteminden saklanmak yani kendisini perdelemek, dolayısıyla da yakalanmaktan kurtulmak gibi bir becerisi de vardır. Tüm beden ateş terapisi ve Lokal Hipertermi bu perdeleme mekanizmasını engeller. Sıcaklıktaki her bir derecelik artış, laktik asit üretimini kanser hücresinin boğulmasına yetecek kadar arttırır. Kanser hücreleri tüm enerjilerini ortaya koyarak kendilerini bekleyen ölümle savaşmayı deneyecekler, dolayısıyla da kaçıp kurtulma mekanizmasını indireceklerdir. Kanser hücreleri kaçış mekanizmalarını indirdiklerinde, çıplak kanser hücrelerini artık çok daha kolay gören dendritik hücreler tarafından rahatça saptanırlar ve bağışıklık sistemi ajanlarınca öldürülürler.

Geçmişten günümüze bitki tedavisini değerlendiren bir tebliğ özetinde bitkilerle tedavi ile ilgili bazı tespitler yapılmıştır: “Günümüz tıbbı, bu gelişmişlik düzeyinde olmasını deneme-yanılma yöntemine borçludur. Tarihten önceki dönemlerden beri insanlar, kendi sorunlarına hangi bitkilerin iyi gelebileceğini deneyerek daha sağlıklı bir yaşama ulaşma çabasında olmuşlardır. Hatta bu alanla o kadar ilgilenmişlerdir ki birtakım bitkiler ve yoğun çabalar sonucu oluşan tarifler değiş-tokuş ve ticaret nesnelere olarak bile kullanılmışlardır. Günümüze bakacak olursak, bitkisel tıbbın bilimsel değerini biraz olsun kaybettiğini görebiliriz. Bunun en büyük sebebi de bu alanın gelişen bilime ayak uyduramaması, bitkilerin hala kulaktan dolma bilgilerle kullanılması ve bilim dünyasının da bu alana bu yüzden sırt çevirmesidir. Ancak birtakım çalışmalarda, bazı hastalıklara çare olabilecek ve vücut fonksiyonlarını geliştirebilecek bitki bileşenleri de bulunmaya devam etmektedir... Bitkiyle tedavi...(sarımsak, aloe vera, güzelavratotu, çay, marijuana, tarçın, rezene, koka, ökaliptus, soya, metan kökü, lavanta, su yosunu, keten, ginseng, passiflora, afyon, maydanoz, ökseotu, kekik, kakao, ısırgan otu, kedi otu, yabanmersini, zencefil), günümüzdeki birtakım yanlış uygulamalarını da göz önünde bulunduracak olursak, üzerinde çalışılması gereken bir alandır. Bilimin kanıta dayalı bir biçimde ilerlemesi, bugün bu alanda birçok potansiyel verinin değerlendirilmesinin güçlüğüne neden olmuştur. Bu alandaki birikimin daha hızlı biçimde bilime kazandırılması, insanlar tarafından daha doğru biçimde kullanılması açısından gereklidir.

Bitkilerle tedavinin vücudun işlevine destek ve yarar sağladığını, yardımcı olduğunu onlardan mucize beklemenin doğru olmadığını ifade eden bir değerlendirmeyi de kaydetmek istiyoruz: “Bu konudaki somut örneklerden birisi Türk halk tıbbında hemostatik olarak kullanıldığı kayıtlı olan *Alpina officinarum*, *Glycyrrhiza glabra*, *Thymus vulgaris*, *Urtica dioica* ve *Vitis vinifera* bitkilerinin standardize karışımından oluşan Ankaferd BloodStopper”dır. Bitkiden ilaca giden birlikteliğimizde bitkilerin kendi oluşturdukları kimyasal madde veya maddelerden yarar beklediğimizi unutmamalıyız. Bitkiler ancak vücudumuzun doğal işlevlerine destek sağlarlar. Bu kavramları göz ardı etmeden, tıbbi bitkiler için de kalite, güvenilirlik ve etkinlik çalışmalarının yapılması ve kullanımları sırasında yan etkilerinin de olacağını bilmemiz gerekmektedir. Doğanın bir parçası olan bitkiler, vücudun doğal olarak yapacağı işleve doğal yolla katkıda bulunurlar. Doğadaki şifalı bitkiler iyi bir yardımcıdır, ancak onlardan mucize beklemek haksızlık olur.”

4-Misvak Kullanarak Ağız ve Diş Tedavisi

Di“ :şlerin misvakla temizlemesi konusunda Peygamberimiz (s.a.s)Ümmetime meşakkat vereceğimden endişe duymasaydım, her namazdan önce misvak kullanmalarını emrederdim.” Buyurarak ağız ve diş sağlığına dikkat çekmiştir. Bugün özellikle ağız sağlığını korumada ve dişlerin sağlıklı olmasında önemli bir tavsiyesi olarak misvak ve misvak özünün Diş Hekimliğinde kullanabileceğine inanıyoruz. Zaten bazı firmalar da misvak özlü (tozundan istifade edilerek üretilmiş) macun da üreterek piyasaya sürmesi de Peygamberimizin bu tavsiyesinin günümüzde de geçerliliğini koruduğuna dair bir delildir.

Bir nevi misvak mesabesinde olan diş fırçası da bu görevi yapmakla birlikte misvağın faydası daha ziyade olduğundan bugün bazı diş sağlığı ürünleri üreten firmalar, misvak özlü macun üretmeye başlamışlardır. Bu da misvak ve misvak özlü macunlarla yapılan diş bakımının diğer maddelerden yapılan macun ve fırçalarla yapılan bakımdan daha yararlı olduğuna dair bir delildir.

Modern Tıp Biliminin tespit ettiği misvağın faydalarını şöyle sıralayabiliriz: “Misvak, İslâm Kültürü’nde yüzyıllardır diş ve diş eti bakımında kullanılmaktadır. İçerdiği aktif ajanlar sayesinde diş yapısını korur ve güçlendirir. Diş etlerine bakım yapar.”

“Selülozun fizikî etkisi dişleri temizler. Uçucu yağlar ve selüloz dişleri beyazlatır. Kokulu reçine ihtiva ettiği için nefesin güzel kokmasını sağlar. NaCl ve KCl’ün ödemi dışarı çekmesi, diş eti iltihaplarını iyileştirir. Uçucu yağlar kabızlığı giderir. Psikolojik etkileriyle siniri teskin eder. İştahı açar. Kaynatılarak suyunun içilmesinin basur hastalığına iyi geldiği tespit edilmiştir. Ayrıca misvağın, hazmı kolaylaştırıcı, gözü kuvvetlendirici ve baş ağrılarını sakinleştirici özellikleri de vardır.”

4- İnanç (Teoterapi) ve Rukye (Dua) (Biblioterapi) ile Tedavi

Yüce Allah’ın bir sıfatı olan Şâfiî sıfatının bir tezahürü olarak Peygamberimiz bazen de hastalıklar karşısında Hz. Âişe’nin: “Rasûlullah (s.a.s.) bir hasta ziyaretine gittiğinde veya bir hasta Rasûlullah’a getirildiğinde şöyle dua ederdi: “Ey insanların Rabbi! Şu hastanın hastalığını gider! Şifa ihsan eyle. Sen şifa verirsin. Senin şifandan başka hiçbir şifa yoktur. Rabbim bu hastaya öyle şifa ver ki o hasta üzerinde hastalık eseri kalmasın.” Rivayet ettiği bu hadiste olduğu gibi dua etmiş, bazen de kendisine getirilen hastalara dua etmiştir. Bunlardan Peygamberimiz Muavizeteyn, Fatiha ve sûreleriyle hastalar için ve göz değmesi için rukye yapmıştır. “Kur’ân, mü’minlere şifa ve rahmet olduğu” için bu ayetlerle yapılan duanın da asla ret olunmayacağını ifade edebiliriz. Zira Yüce Allah zaten kendisine dua edenlerin dualarına icabet edeceğini: “Kullarım sana beni sorarlarsa Ben onlara yakınım... Bana dua edilince dua edenin duasına icabet ederim.” âyetiyle beyan etmiştir.

Peygamberimiz’in (s.a.s.): “Devâların en hayırlısının, Kur’ân olduğunu” beyan etmesi de Kur’an ayetlerinin hastalıklarımıza şifa olduğuna dair ayrı bir delil olarak karşımıza çıkmaktadır.

) İbn-i Haldun’unö. 808/1406) bu konuda şu yorumunu kayda değer buluyoruz: “Peygamberlerin varlıklara tesir ve tasarrufları, Allah’ın yardımıyla olup, ilâhî olan bir özellik ve hasiyettir.”

Peygamberimizin, Rukye’nin ruhsatına dair beyanları olduğu gibi kerih görüldüğüne dair beyanları da vardır.

Veli Atmaca, Hadislerde Rukye Hz. Peygamber ve Sahabe-i Kirâm’ın bu konudaki uygulamaları ile ilgili olarak şu yorumu yapmıştır: “Genel anlamda dua olarak algılanması gereken Rukye hadislerine gelince, bunlar esas itibarıyla Allah’tan rahmet

dilenmesi, sığınma, istiğfar, tevekkül ve teslimiyet amaçlıdır. Hz. Peygamber başta olmak üzere rukye yapan hiçbir sahâbînin, hakkında dua ettikleri hastanın ecelini uzatmak, Takdîr-i İlâhî'ye müdahale veya yapılan duanın mutlaka şifâ vereceğine dair bir inancı taşımadıklarını görüyoruz. Peygamberimiz'e veya sahâbîlere müracaat eden hastaların ise nasıl bir inanç ve beklenti içinde oldukları hususu, rukye hakkındaki hadislerin faydası açısından tartışılmasını gerektirmeyecektir."

5- El Temizliği (El Yıkama) ile Mikroplarla Savaşla Tedavi

Yüce Allah: "...Şunu iyi bilin ki Allah tövbe edenleri de temizlenenleri de sever." Ayetiyle hem ruh hem genel temizliğe dikkat çekmiş: "Ey iman edenler! Namaza kalktığınız zaman yüzlerinizi ve dirseklerinize kadar ellerinizi yıkayın." Ayetiyle de namaz için ön hazırlığa (abdeste) işaret ederken öncelikle el ve yüzlerin yıkanmasına dikkat çekmiştir.

Peygamberimiz (s.a.s.) "Sizden biriniz uyandıktan sonra abdeste başlamadan önce ellerin yıkanmasını zira siz gece elinizin nerede dolaştığını bilemezsiniz" buyurarak, ellerin yıkanmasının lüzumuna dikkat çekmiş "Yemeğe başlamadan önce ve sonra ellerin yıkanmasını yemeğin bereketi" olarak tavsif etmiştir. Bugün Modern Tıbbın da mikroplardan korunma ve bulaşıcı hastalıkları önlemede üzerinde durduğu konulardan biri elleri yıkamadır. Zira el, mikropların bedene en fazla taşındığı organımızdır. Dr. Semmelweis'in El Yıkama ile Lohusalık Humması'nın tedavi edilebileceği ile ilgili görüşünün ancak Louis Pasteur'den sonra kabul gördüğü tespitlerini de göz önünde bulundurarak bu hadisin Modern Tıpta da kullanılışı 14 asır önce uygulanmasını tavsiye ettiği prensibin hâlâ da işlerliğini koruduğunu söyleyebiliriz.

Prof. Dr. Cengiz Yakıncı Modern Tıpta hastanelerde hastalıkların bulaşmaması için el yıkamanın yeri ve önemini şöyle açıklamıştır: "Hastanelerde enfeksiyonların elle temastan bulaşma oranının yüksek olduğunu, hastaya değen herkesin el yıkama konusunda dikkatli olması gerektiğini: "Bu nokta çok önemli. Kimler el yikasin? Hastaya değen herkes. Doktor, hemşire, hasta bakıcı, hasta sahibi eğer hastasına değiyorsa ellerini yikasin ama her seferinde yikaması lazım. Tek bir sefer de değil. Her değdiğinde tekrar ellerini yikayıp hastaya o şekilde temas etmelidir... Sürekli el yıkamanın zor görüldüğünü ancak enfeksiyonlardan korunmak için bunun gerekli olduğunu dile getirdi. Hastane enfeksiyonları ölümle sonuçlanabiliyor... Hastaneler en güçlü mikropların bulunduğu yerlerdir. Çünkü çok değişik hastalar var ve her hastadan değişik mikroplar hastanede bir şekilde kalıyor. Bu mikroplar dikkat edilmediği, eller yıkanmadığı takdirde hastadan hastaya bulaşabiliyor. Bu nedenle "el yıkama" hastane enfeksiyonları bakımından anahtar kelime durumunda. Çok ciddi mikroplar olduğu için hastane enfeksiyonları ya ölümle sonuçlanıyor ya da ciddi sağlık sorunları doğuruyor..."Hem sağlıkçıların, hem de onların dışında hastanede bulunan herkesin dikkat etmesi gerekiyor. Hastane enfeksiyonlarından korunmanın en önemli yolu olan el yıkama konusunda eğitim verilmesi gerekir. El yıkamak için en az 20 saniye gerekiyor. El yıkarken sıvı sabun en uygun sabundur. Hastanede antimikrobiyal sabun da kullanılabilir. Ellerin her tarafı, özellikle parmak uçları, tırnak uçları, avuç içleri, elin üst kısımları, tamamı ovularak yıkanmalıdır. Doktor bir hastadan diğer hastaya geçtiği zaman da bu yıkanmış el, alkol bazlı temizleyicilerle sadece temizlenerek geçilebilir ama ilk yıkandığı zaman en az 20 saniye bütün yüzeyleri ovularak yıkanması gerekir... Tıp kongrelerinde şahit olduğum bazı durumlar söz konusu. Açıkçası tuvalete giden doktorların bile, bazı doktorların diyeyim, ellerini yıkamadan dışarı çıktıklarını tespit ettim. Bu da gösteriyor ki, bu konuda erken çağda insanların gönüllerine girilmesi lazım."

Tıbb-ı Nebevî'de kullanılan el yıkama tavsiyesinin bir nevi Modern Tıpta iz düşümü diyebileceğimiz bir araştırma Sağlık Bakanlığı Sağlık Geliştirilmesi Genel

Müdürlüğü tarafından yaptırılmıştır. El yıkama alışkanlıkları ile ilgili olarak ulusal düzeyde yapılan ilk araştırma özelliği taşıyan "Türkiye El Yıkama Araştırması'nda (TEYA), el yıkama alışkanlığı tutum ve davranışları ile bunların bazı sosyoekonomik değişkenlerle ilişkisini saptamak amaçlanmıştır. Örneklem ülkedeki tüm adreslerin kayıtlı olduğu ulusal veri tabanına dayalı olarak, hane birimi üzerinden belirlenmiştir. Tabakalı küme örneklem yöntemi kullanılmış, tabakalar kent-kır olarak gruplandırılmıştır. Hanenin araştırmaya katılma ölçütü olarak, 12 yaş ve üzeri en az bir kişi ile görüşme yapılması belirlenmiştir. 5085 hanenin 3672'sinde (% 72,2) görüşme tamamlanmış; 6854 kişiye yüz yüze görüşme tekniğiyle anket uygulanmıştır. Görüşülenlerin %61,6'sı ellerini günde 10 kezden fazla, %26,9'u 6-10 kez, %10,4'ü 3-5 kez ve %1,0'ı 1-2 kez yıkadıklarını belirtmişlerdir. Ellerini 10 kezden fazla yıkayanların sıklıkları erkeklerde %47,9, kadınlarda %69,5; kırsal alanda %60,8, kentsel alanda %62,1'dir. Katı sabun kullanımı kırsal alanda (kırsal %65,7, kentsel %48,2); sıvı sabun (kırsal %41,9, kentsel %60,1), ıslak mendil (kırsal %2,3, kentsel %7,0) ve kâğıt havlu kullanımı (kırsal %2,7, kentsel %7,6) kentsel alanda daha yaygındır. Daima ellerin yıkandığı belirtilen durumlar içinde; tuvaletten sonra (%91,1), sabah kalkınca (%85,7), çöplere dokunduktan sonra (%83,5), burnunu temizledikten sonra (%83,1) ellerini yıkama sıklık sırasına göre ilk sıralarda yer almaktadır. Tuvaletten sonra daima ellerini yıkayanların sıklığı ülke genelinde %91,1, kırsal alanda % 90,7, kentsel alanda %91,4'tür. Yemeklerden önce daima ellerini yıkayanların sıklığı ülke genelinde %61,1 iken, kırsal alanda %59,0, kentsel alanda %62,4'tür. Yemeklerden önce, tuvaletten sonra ve günde 10 kezden fazla el yıkama sıklıkları ilerleyen yaş gruplarında, kadınlarda, ilerleyen öğrenim düzeylerinde ve yemeklerden önce el yıkama sıklığı kentsel alanda yaşayanlarda daha yüksektir. (p< 000,1)

Bu araştırmanın sonucunda ise şu tespitler yapılmıştır: "Su ve besinlerle bulaşan hastalıkların yayılmasının engellenmesinde eşiköneme sahip olan yemeklerden önce ellerini yıkama (yemeklerden önce daima ellerini yıkama sıklığı % 61,1) , geliştirilmesi gereken bir sağlık davranışı olarak öne çıkmaktadır. El yıkama davranışı ile ilgili dezavantajlı gruplar adolesan yaş grubu, erkekler, kırsal alanda yaşayanlar ve düşük eğitim grupları olarak saptanmıştır. Özellikle bu gruplarda hijyenin geliştirilmesine yönelik sağlığın teşviki programlarının uygulanmasına öncelik verilebilir. Görüşülenlerin el yıkamanın bulaşıcı hastalıkların önlenmesindeki rolüne ilişkin yüksek farkındalık düzeyi, tasarlanacak sağlığı geliştirme programları için cesaretlendirici niteliktedir. Görüşülenlerin % 39,2'sinin çevresel nedenler olarak gruplandırılan etmenler nedeni ile ellerini yıkaması gerektiği halde yıkamaması, sağlık eğitiminin yanı sıra destekleyici sağlık çevreleri oluşturulmasına yönelik cabalara da sağlığı geliştirme çerçevesi içinde yer verilmesi gerektiğini hatırlatmaktadır. El yıkamama nedenleri içinde kentlerde ve ilerleyen öğrenim gruplarında çevresel nedenlerin sıklığının yüksek olması, bu gruplarda el yıkama ortamlarının uygunluğu ile ilgili beklentinin yüksek olabileceğini düşündürmektedir. Kentleşme sürecini tamamlama aşamasındaki Türkiye için bu sonuçların dikkate alınması, sağlıklı şehirlerin kurulmasına katkı sağlayabilir." Bu araştırmanın sonucundan da hareketle Tıbb-ı Nebevî ile Modern Tıbbın el yıkama ile mikroplara karşı savaşıma konusunda at başı gittiklerinin birer tezahürü olarak tanımlayabiliriz.

Şah Veliyyullah Dihlevî (ö. 1762) ellerin yemekten ve sonra yıkanmasının faydalarını şöyle izah etmiştir: "Yemekten önce ellerin yıkanması... ellerde bulunan kir ve pislikleri giderir. Yemekten sonra yıkama ise, yemekten arta kalan yağ ve bulaşığı izale eder. O halde bırakılması halinde elbisesini kirletebilir, elini kedi, köpek gibi hayvan tırmalayabilir. Yahut haşerat sokabilir. Şu hadis bu manadadır: "Kim eli yemek bulaşığı olduğu halde yıkamadan uyur da kendisine bir şey isabet ederse sadece kendini kınasın."

Peygamberimiz (s.a.s.) “evinde bereketin artmasını isteyen kişinin yemekten önce ve sonra ellerini yıkamasını” tavsiye etmiştir. Elleri mikroplardan arındırmak için sık sık yıkamanın da başka sorunlara yol açtığı unutulmamalıdır. Zira bu konuda çok titizlik bazen obsesyon hastalığını da beraberinde getirmektedir. Bu konuda yapılan yorumu kayda değer buluyoruz: “Mikroplardan uzak durmak önemlidir. Fakat önleyici tedbirler bir obsesyona doğru yol aldığında mizofobi, kirlenme ve hastalık kapmaktan aşırı korkma hastası olabilirsiniz. Bu terim ilk defa 1879’da Amerikan ordusunda nörolog ve genel cerrah olan aralıksız el yıkamanın obsesif kompulsif düzensizliğinin (OCD) bir semptomu olduğuna inanan William Alexander tarafından kullanılmıştır. Ancak şu anda doktorlar mizofobinin her zaman OCD’nin bir parçası olduğu mu yoksa kendi içinde bir düzensizlik mi olduğu tartışılmaktadır.”

6- Helal Maddelerle Tedavi olma Haram Maddelerle Tedavi Olmama

Yüce Allah: “Ey iman edenler! İçki, kumar, dikili taşlar ve fal okları ancak, şeytan işi birer pisliktir. Onlardan kaçının ki kurtuluşa eresiniz.” Ayetiyle içkiyi yasaklamıştır. Yasak bir maddenin içilmesi yasaksa ki herhangi bir amaçla tedavi amaçlı da olsa kullanımı yasaktır.

İbn Abbas’tan rivayet edilen bir hadiste Peygamberimiz şöyle buyurmuştur: “Şifa, üç şeydedir. Kan alma âleti vurmakta veya bal şerbeti içmekte veya ateşle dağlamaktadır. Ben, ümmetimi ateşle dağlamaktan nehyederim.”

Peygamberimiz (s.a.s.), Acve (hurma) ,Bal, Çörekotu, kına, kudret helvası, saüt (burun ilacı), sürme taşı sürme çeşitleri telbîne bulamacı, yer mantarı, zeytinyağı vb. helal olan maddelerle tedaviyi tavsiye ederken “Ateşle dağlamak”, “... Her sarhoşluk veren şeyin haram olduğuna”, “azı haram olanın çoğunun da haram olduğuna”, “içilmesinin ve satılmasının haram olduğuna” işaret etmiş, “Sarhoşluk veren maddelerle” ve pis şeylerle tedaviyi yasaklamış, “Ey Allah’ın Rasûlu bu devadıdır.” diyen bir sahâbiye “Hayır o deva değil (bilakis) hastalık vericidir.” karşılığını vermiş bunların tedavide kullanımına ruhsat vermemiştir. Ebu’d-Derdâ, Peygamberimizin (s.a.s.) şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir: “Allah her hastalığın devasını yaratmıştır.(Hasta olanlar) tedavi olsunlar, haramla tedavi olmasınlar.” Bugün Modern Tıpta da alkolle tedavi yapılmaması bu tavsiyesinin ne kadar isabetli olduğuna kâfi bir delildir.

Örneğin Sigarayla Savaşanlar Derneği, sigarayla; Yeşilay Derneği içkiyle; AMA-TEM ise uyuşturucu maddelerle mücadele etmektedir. Bu ve bu gibi haram maddeleri kullananlarla mücadeleler de de 14 asır önce Peygamberimizin başlatmış olduğu haram maddelerle mücadelenin bir benzerinin modern tıpta da uygulandığının bir göstergesi olmaktadır.

7- Hacâmatla Tedavi

Peygamberimizin kan aldırması olduğuna ve hacâmatla tedaviyi önerdiğine ve onun deva olduğuna dair bazı rivayetlere yer vereceğiz.

Enes (b. Mâlik)’ten rivayet edilen bir hadiste: “Rasûlullah (s.a.s.) kan aldırıldı. Onu Ebû Taybe hacâmat (kan alma tedavisi) yaptı. Rasûlullah da ona iki sa’ ölçeği buğday verdi ve onun sâhipleriyle konuştu. Onun vergisini hafiflettiler. Peygamberimiz bir hutbesinde şöyle buyurdu: “Sizin kendinizle tedavi ola geldiğiniz şeylerin en üstünü ve lüzumlu olanı, kan aldırma ve el-Kustu’l-Hindî’dir ...”

Câbir b. Abdillahtan rivayet edilen bir hadiste Câbir b. Abdillah (r.a.) başı bir bez ile örtülmüş olarak dönüp gelmiş de sonra: “ Hacâmat yaptırmadıkça buradan ayrılmam. Çünkü ben Rasûlullah’tan (s.a.s.): “Kan aldırma, şifâ vardır.” Buyurduğunu işittim.” Demıştır.

Abdullah b. Buhayne'den rivayet edilen bir hadiste İhramlı iken Mekke yolunda " Lahyu Cemel denilen mevkide başının ortasından kan aldırdı." Şeklinde rivayet edilmiştir. İbn Abbâs: "Peygamber oruçlu olduğu halde kendisinden kan aldırdığını." Rivayet etmiştir.

Ebû Hureyre'den Peygamberimizin (s.a.s.): "Kim 17, 19, 21 kez hacâmat yaptırırsa her hastalığa deva olur." Buyurduğu da rivayet edilmiştir.

Abdullah b. Abbâs'tan rivayet edilen bir hadiste Rasûlullah (s.a.s.) " Ne güzel hacâmat yaptıran o kula. Hacâmat (Fazla) kanı giderir. Beli hafifletir. Gözü parlatır." Buyurarak hacâmatın faydalarını beyan etmiş ve "İhramlıyken başından hacâmat yaptırmıştır."

Modern Tıpta da kan alma ve kan verme yöntemini uygulamakta hem tahlil yaparken hastadan kan alırken, başka hastalara kan naklederken de başkalarından kan gruplarına göre kan almaktadır. Hekimler 3 aylık periyodlar halinde kan vermeyi de tavsiye etmektedirler.

Hatta kan kanseri (lösemi) ve ilik kanseri olan hastaların tedavisinde de yakınlarından başlayarak kan alınmakta ve hastanın tedavisinde kullanılmaktadır.

C- Karantina (Koruyucu Hekimlik)

Hastalıklardan korunmak için karantina (Hastalığın zuhur ettiği yere girmeme veya oradan çıkmama) "Bir yerde veba hastalığını işiterseniz oraya gitmeyiniz. Bir yerde veba hastalığı çıkar da siz orada bulunursanız vebadan kaçarak oradan çıkmayınız." uyarısının yanında: "Aslandan kaçır gibi cüzamlıdan kaçılması gerektiğini" ifade etmiş olduğu bu hadisin Sağlık Bakanlığının da bulaşıcı hastalık zuhur eden (veba, kuduz vb.) bir bölgeyi o hastalık o bölgeden tamamen ortadan kalkıncaya kadar karantina altına alması bugün Modern Tıbbı da yol gösterici olduğu kanaatindeyiz. Hatta hastanelerde bile hasta ziyaretlerinde de hem hastayı hem de ziyaretçilerini hastayla el sıkışma veya öpüşme gibi eylemlerden kaçınılmasını tembih etmesi de bulaşıcı olan hastalığın sirayetini ve hastanın enfeksiyon kapmasını engellemeye matuftur.

Bu hususta Modern Tıpta da şöyle bir değerlendirmeye de yer vermek istiyoruz: "Tarih boyunca bulaşıcı hastalıklar, her zaman insanoğlunun üzerine düşen bir gölge gibi olmuştur. Bu hastalıklarla mücadelede yüzyıllar boyunca kullanılagelmiş ve günümüzde bile hala halk sağlığı otoritelerinin güvendiği stratejilerden biri de karantina yöntemidir. Dünden bugüne cüzzam, veba, kolera, tifüs, SARS (severe acute respiratory syndrome) ve kuş gribi gibi pek çok hastalıkta uygulanmış olan karantina; bulaşıcı bir hastalığa maruz kalan şüpheli durumdaki insanları ve hayvanları, hastalığın en uzun kuluçka devresine eşit bir süre, kimseyle temas ettirmemek suretiyle alınan tedbirsiz faaliyetlerin tümüdür. Karantina çoğu zaman geniş çaplı olduğu ve başarılı olabilmek için birçok ülkenin işbirliğini gerektirdiği için, uygulanması zor ve kararlılık isteyen bir yöntemdir. Bu projedeki amacımız günümüz tıp dünyasına Ortaçağ tıbbının belki de en büyük mirası olan bu yöntemi, tarihsel gelişim süreci içerisinde, özellikle Osmanlı İmparatorluğu'nda yapılan uygulamalar kapsamında incelemek ve çeşitli zorlukları nedeniyle kötü bir üne sahip olan yöntemin, güncellenmiş kanıtlara göre temel içeriğini hala koruduğuna dikkati çekmektir."

Bu hadisin ışığında karantinanın bizzat Peygamberimiz (s.a.s.) tarafından ciddi anlamda üzerinde durulduğunu ve O'nun uyarıları doğrultusunda Sahabe-i Kirâm tarafından uygulandığını ve Modern Tıbbın da bu yöntemi, hastalığın zuhur ettiği bölgeyi karantina altına alarak, hastalığın sirayetinin önlenmesi amacıyla o bölgeye giriş ve çıkışları 3-6 ay gibi sürelerde yasaklayarak uygulamaktadır. Ankara

Uluslararası Tıbb-ı Nebevî Kongresi'nde Sağlık Bakanlığımızın uyguladığı bazı teknik ve yöntemleri açıkladığımız bir tebliğ sunmuştuk.

Sonuç

Tıbb-ı Nebevî, Modern Tıp iki öz kardeş misali eş güdüm içinde çalışmalıdır. Bu tür çalışmalar, bütün insanlığın hizmetinde olacağı için bugünkü manada multidisiplinler diye adlandırdığımız çalışmalar yapılmalıdır. Bu tür çalışmaların yapılmasının gereği, 23-24 Haziran tarihinde MUHDER tarafından organize edilen ve Ankara'da yapılmış olan Uluslararası Tıbb-ı Nebevî Kongresi'nin sonuç bildirgesinde de vurgulanmıştır. İlim dallarının bir birinden istifade etmesi de Yüce Allah'ın ilim sıfatının birer tezahürüdür. Zira Yüce Allah: "Her bilenin üzerinde bir bilen vardır." Buyurarak ilimde zirve olmanın mümkün olmadığına ve ilimleri sürekli gelişip, ilim adamlarının da temayüz edebileceğine işaret etmiştir. Hem Tıbb-ı Nebevî hem de Modern Tıpta temayüz etmiş ilim adamları ortak akıl oluşturarak hastalıkların tedavisinde yeni yöntem ve teknikler üzerinde kafa yormaları, gayret sarf etmeleri ve daha verimli neticeler alabilmeleri bu ayet muvacehesinde her birerlerine düşen bir vecibedir.

Peygamberimizin (s. a. s.) zamanında uygulanan tedavi yöntemlerini bugün modern tıpta kullanmalıdır. O günkü yöntemlerle bugünkü yöntemler aynı olsa da hedef insan sağlığının muhafazası esas alınmıştır. Yani her iki alanın gayesi de aynıdır. İnsanın yaşatılabilmesi için mücadele vermek için tedavi metotlarını ortaya koymak için gayret sarf etmeleridir. Bu ilke de Yüce Allah'ın: "Kim de (bir kişinin hayatını kurtarmak suretiyle) yaşatırsa bütün insanları, yeryüzünde bir fesadı olmaksızın öldürürse sanki bütün insanları öldürmüş gibi olur, kim de onu diriltirse (ölümden kurtarırsa) bütün insanları diriltmiş gibi olur." Ayetiyle beyan edilmiştir.

İslam Dinin korunmasını emrettiği (Usûl-i Hamse) diye tavsif edilen 5 temel koldan ikisi olan canın ve neslin korunmasıdır. Canın ve neslin korunması için yapılan mücadele de cihattır. Hem modern Tıp hem de Tıbb-ı Nebevî sahasında çalışan ilim adamlarının çalışmaları hem dinî hem insanî vecibelerini yerine getirmelerinin gönül huzuru yanında insan hayatını kurtarma ve koruma gibi kutsal bir mücadeleyi de verdiklerinin hazzını yaşayacaklarını söylememiz mümkündür.

Tıbb-ı Nebevî ve Modern Tıpla ilişkisini bu bildirim hazırlarken Bütün ilim dallarının birbirilerinden yararlandığı bir nevi Matematik ilmindeki kümeler gibi birbirinin elemanı olduğu yani işlem kaplam mesabesinde birbiriyle münasebet içinde olmaları kaçınılmazdır. Bilim adamlarının: "Bu dinî ilimlere dâhildir. Bizim sahamıza girmez." veya Tıbb-ı Nebevî ile meşgul olan dinî ilimlerle uğraşan ilim adamlarının da: "Bu gayr-i dinî ilimlere girer veya bu benim saha mı ilgilendirmez." Gibi yorumlar yapması düşünülemez. Bu nedenle Modern Tıbbın, Tıbb-ı Nebevî'ye; Tıbb-ı Nebevî'nin de Modern Tıbbı kayıtsız kalması düşünülemez.

Peygamberimiz Hz. Muhammed'in (s.a.s.) kendi sağlığının korunmasında bizzat uyguladığı ve Sahâbe-i Kirâm'ın sağlıklarının korunması konusunda onlara tavsiye ettiği bugün de Modern Tıpta da uygulanabilecek yöntemler moral ve motivasyonla tedavi, el yıkama ile tedavi, düzenli ve dengeli beslenme ile tedavi, bitkilerle tedavi, misvak kullanma ile ağız ve diş tedavisi, helal maddeler kullanarak tedavi olma haram maddelerle tedavi olmadan sakınma, hastalığın zuhur ettiği yerden çıkmama ve oraya girmeme (karantina), bulaşıcı hastalıklı bir bölgede hastalıklara karşı tedbirler alma vb. insan sağlığının korunmasında öneme haizdir.

Hadis Literatüründe Peygamberimizin (s.a.s.) uyguladığı ve uygulanabilirliği konusunda cevaz verdiği veya ve kerih gördüğü tedavi yöntemlerinin avantaj ve dezavantajlarını ortaya koyacak Modern Tıbbın verilerini de kullanarak yapılacak Multidisipliner dünya çapında araştırmalara da ihtiyaç vardır.

Hacettepe Üniversitesi tarafından organize edilmiş ve 2007 yılında Ankara'da gerçekleşmiş III. Tıpta İnsan Bilimleri Kongresi, Tıp Tarihi Cemiyeti tarafından organize edilmiş 2010 yılında İstanbul'da gerçekleşmiş 5. İslam Tıp Tarihi Cemiyeti Kongresi, Ankara'da MUHDER tarafından organize edilmiş, 24-25 Haziran tarihleri gerçekleşmiş I. Tıbb-ı Nebevî Kongresi, Selçuk Üniversitesi Tıp Fakültesi, Michigan State Üniversitesi işbirliği ile 09-10 Nisan 2015 tarihleri arasında gerçekleşen First Turkish Congress of One Health insan, çevre ve hayvan sağlığını konu alan bu kongrelerinin ardından Adana 2015 Uluslararası İslam ve Tıp (Tıbbi Nebevî) Kongresi'nin yapılması da bu tür çalışmalara ihtiyacın birer göstergesi olarak karşımıza çıkmaktadır.

Üniversitelerimizin Tıp Fakültelerinde görev yapan uzman tabiplerimizin ve Sağlık Bakanlığımızın nezdinde hizmet veren Modern Tıp araştırmacılarının, ilahiyatçıların yanında ziraatçıların, fizikçilerin, kimyacıların, hukukçuların, biyologların da bu tür Kongre ve Sempozyumlara aktif katılım sağlaması yanında madden de destek vererek bu kongrelerde sunulan tebliğlerin ve posterlerin insanlığın hizmetine sunulması amacıyla yayınlanmasında öncülük etmelerini temenni ediyor, Tıbb-ı Nebevî Kongremizin hayırlara vesile olmasını Yüce Allah'tan niyaz ediyorum.

Kaynakça

- KUR'ÂN-I KERİM MEÂLİ, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara-2008.
- III. TIPTA İNSAN BİLİMLERİ KONGRESİ ÖZET KİTABI, Ankara-2007.
5. İSLAM TIP TARİHİ CEMİYETİ KONGRESİ ÖZET KİTABI, İstanbul-2010.
- AHMED B. HANBEL, Müsned, Çağrı Yayınları, İstanbul, 1992.
- ATMACA, Veli, Hadislerde Rukye Hz. Peygamber ve Sahabenin Uygulamaları .Işığında Şifa Hadisleri, Rağbet Yayınları, İstanbul-2010
- EL-BUHÂRÎ, Muhammed b. İsmâîl, el-Câmiu's-Sahîh, Çağrı Yayınları, İstanbul-1992.
- ED-DÂRİMÎ, Ebu Muhammed Abdillâh Abderrahman Sünen, Çağrı Yayınları, İstanbul-1992.
- D.İA, I-XLIII, Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul-2012
- DÖNMEZ, Mustafa Hıdır, Mevsûatu't-Tıbbî'n-Nebevî, I-II, Dâru İbn Hazm, Beyrut-Trz.
- DÖNMEZ, Mustafa, Ebû Nuaym el-İsfahânî ve Et-Tıbbu'n-Nebevî İsimli Eser Üzerine, Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, Cilt: XVI/349-350 Sayı 1, 2007.
- DÖNMEZ, Doç. Dr. Mustafa Tıbbu'n-Nebevî Literatüründe Ebû Nu'aym el-İsfahânî'nin et-Tıbb-ı Nebevî İsimli Eserinin Yeri“ Basılmamış Tebliğ, Ankara Uluslararası Tıbbi Nebevî Kongresi, Ankara-2014.
- DUZMAN, Ruhan, Anterior Veya Posterior Gastrojejunostomi Yapılan Ratlarda Loxiglumide'in Mide Boşalımı Üzerine Etkisi, 6-7, Uzmanlık Tezi, Sağlık Bakanlığı Taksim Eğitim ve Araştırma Hastanesi 1. Genel Cerrahi Kliniği, İstanbul-2005.
- EBÛ DÂVÛD Süleymân b. el-Eş'as, Sünenu Ebî Dâvûd, Çağrı Yayınları, İstanbul-1992.
- TÜRKİYE EL YIKAMA ARAŞTIRMASI, (Editör: Prof. Dr. Recep Akdağ) Sağlık Bakanlığı Sağlık Geliştirilmesi Genel Müdürlüğü, Sağlık Bakanlığı Yayınları, Ankara-2012.

GENE STONE, Hiç Hastalanmayan İnsanları Sıraları, Yakamoz Yayınları, İstanbul-2011.

HAS, Polat, Peygamberimizden Günümüze Beslenme, TÜV yayınları, İzmir-1991.

HAZNEDAROĞLU, Prof. Dr. İbrahim Ankaferd BloodStopper, Basılmamış Tebliğ, Uluslararası Tıbb-ı Nebevî Kongresi, Ankara-2014.

İBN HACER el-Askalânî, Münebbihât, çev. Celal Yıldırım, İzmir-1965.

) ,İBN-İ HALDUN, MukaddimeÇev: Z. Kadirî Ugan), Milli Eğitim Basımevi, İstanbul-1986.

İBN-İ MÂCE, Muhammed b. Yezîd el-Kazvînî, Sünenu İbn-i Mâce, Çağrı Yayınları, İstanbul-1992.

İBN MANZÛR, Lisânu'l-Arab, Dâru Sâdır, Beyrut-Trz.

KÖKTAŞ, Yavuz, Hadis Fetvaları (Literatürü, Özellikleri ve Örnekleri), Rağbet Yayınları, İstanbul-2014.

KÖYÇÜ, Erdoğan, Tarihten Günümüze İnsan Sağlığının Korunması Tıbb-ı Nebevî ve Karantina Uygulamaları, Basılmamış Tebliğ, Uluslararası Tıbb-ı Nebevî Kongresi, Ankara-2014.

MÂLİK B. ENES, el-Muvatta, Çağrı Yayınları, İstanbul-1992.

MOLLAMEHMETOĞLU, Osman Zeki, Sünen-i Tirmizî Tercümesi, Yunus Emre Yayınları, İstanbul-Trz.

MÜSLİM b. el-Haccâc, El-Câmiu's-Sahîh, Çağrı Yayınları, İstanbul-1992.

EN-NESÂÎ, Sünen, I-VIII Çağrı Yayınları, İstanbul-1992.

ÖZDOĞAN, Öznur, İsimli Hayatlar Manevi ve Psikolojik Yaklaşımla Arınma ve Öze Dönüş, Ankara-2009.

SOFUOĞLU, Mehmet, Sahîh-i Buhârî ve Tercümesi, Ötüken Yayınları, İstanbul-1988.

ŞAH VELİYYULLAH DİHLEVÎ, Huccetullahi'l-Bâliğa, I-II,(Terc. Mehmet Erdoğan) İz Yayıncılık, İstanbul-1992

ET-TİRMİZÎ, Muhammed b. İsâ, Sünenü't-Tirmizî, Çağrı Yayınları, İstanbul-1992.

YILDIRIM, Enbiya, Hadisler ve Zihinlerdeki Sorunlar (Büyük Muhaddis Şuayb Arnavut'la Söyleşi) Rağbet Yayınları, İstanbul-2011.

TV6 GÜL DAMLASI, <https://www.youtube.com/watch?v=mN4uRgmsiTs> 28. PROGRAM.

<http://www.caferuj.com.tr/multimedya/galeri/saglik/hastanin-atesini-yukselterek-kanseri-tedavi-ediyor>.

<http://onehealthturkey.org>.

<http://www.kigem.com/moral-silahlari-ve-motivasyon-araclari.html>.

<http://www.sepeton.com/farmasi-aloevera-misvak-jel-dis-macunu-1113002>.